

FFERMIO – CREU CYMRU UNEDIG

Darlun o sut mae ffermio Cymreig yn cyflawni
ar gyfer y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

RHAGAIR

Mae cyfraniad amaethyddiaeth i lesiant economaidd, amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol Cymru yn ddihafal. Mae dylanwad ffermio ar dirwedd, treftadaeth ac ymdeimlad o gynefin drwy'r cenedlaethau yng Nghymru heb ei ail. Yn y ddogfen hon, mae NFU Cymru'n falch i daflu goleuni ar bob agwedd o'r hyn y mae ffermio'n ei olygu i Gymru – arwyddocâd y sector i bob agwedd o fywyd Cymreig.

Wrth ddefnyddio'r fframwaith sy'n cwmpasu'r saith amcan llesiant a gysegrwyd yn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, mae NFU Cymru wedi amlygu achosion astudiaeth ymysg ei haelodaeth, pob un yn dangos y cyfraniadau penodol y mae'r diwydiant yn gwneud i lesiant pobl yng Nghymru ac ymhellach i ffwrdd, nawr ac yn y dyfodol.

Mae'r enghreifftiau go iawn hyn o fywyd dyddiol lle mae arloesi, ymrwymiad a gwaith hynod o galed yn digwydd ar ffermydd a chymunedau gwledig led-led Cymru, yn pwysleisio pwysigrwydd diwydiant amaeth, bywiog, deinamig a phroffidiol o fewn Cymru a'r angen iddo ffynnu.

Mae ffermwyr Cymreig yn cyfrannu'n sylweddol i economi Cymru, yn uniongyrchol fel prif cynhyrchwyr sy'n ffurfio sylfaen y diwydiant bwyd a diod gwerth £6 biliwn, ac yn anuniongyrchol fel conglaen yr economi gwledig.

Mae sgiliau medrus ffermwyr wrth iddynt reoli mwy nag 80% o dir y genedl yn helpu i ofalu a gwella ansawdd yr amgylchedd naturiol, yn diogelu ein cyfoeth naturiol

allweddol, yn creu'r golygfeydd trawiadol – a thirwedd Gymreig i'w drysori – ar gyfer y sector dwristiaeth a hamdden yng Nghymru, gwerth dros £2.8 biliwn.

Ffermwyr Cymreig hefyd yw hanfod diwylliant a chymuned Cymru. Mae'r cyfradd o siaradwyr Cymraeg o fewn y sector amaeth yn fwy nag unrhyw sector arall, hyn sy'n cadw'r iaith yn fyw mewn llawer o boblogaethau gwledig ar draws Cymru. Aelodau'r diwydiant amaeth sy'n aml wrth galon llawer o gymunedau gwledig ar draws y wlad, yn rhan o grwpiau cymuned neu'n cymryd swyddogaeth wirfoddol neu arweinyddol ar hyd a lled cefn gwlad Cymru.

Trwy 'Ffermio – Creu Cymru Unedig', mae NFU Cymru'n rhoi ciplun o'r gwaith pwysig y gwneir gan ffermwyr led-led Cymru a'u cyfraniad i lesiant economaidd, amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol Cymru. Mae NFU Cymru'n falch dros ben o'r cyfraniad hwn sy'n dangos y pwysigrwydd pellgyrhaeddol a sylfaenol o gael diwydiant amaeth cynhyrchiol, proffidiol a blaengar o fewn Cymru.

Stephen James

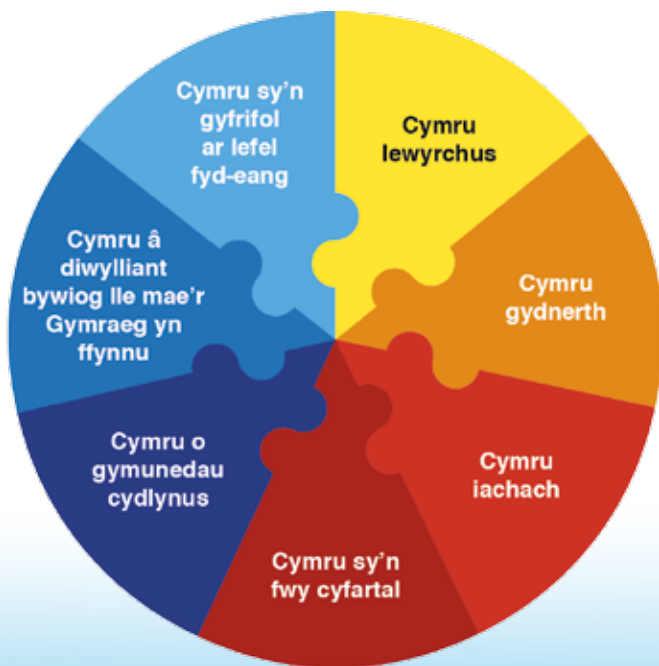
Llywydd
NFU Cymru

CYFLWYNIAD

Rhoddodd y penderfyniad i ymadael â'r Undeb Ewropeaidd gyfle unigryw i ni gynllunio gweledigaeth glir ar gyfer dyfodol amaethyddiaeth yng Nghymru. Mae'n rhoi cyfle i ni ffurfio a datblygu polisiau fydd yn ein galluogi i wireddu ein huchelgais o ddiwydiant cynhyrchol, blaengar a phroffidiol, a ddatblygwyd o fewn fframwaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.

Mae'r darn o ddeddfwriaeth allweddol hon yn canolbwyntio ar 'wella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru' ac yn gosod dyletswydd ar bob corff cyhoeddus i weithio i gyflawni'r weledigaeth ar gyfer Cymru a fynegwyd yn y saith amcan llesiant.

Mae'r fframwaith deddfwriaethol yn galluogi sefydlu cytundeb newydd gyda chymdeithas – consensws ar yr hyn y gall ffermio gyflawni ar gyfer yr economi a defnyddwyr; ar gyfer yr amgylchedd ac ein hannwyl dirwedd Gymreig; ar gyfer ein diwylliant a threftadaeth Gymreig; ac ar gyfer cymunedau led-led Cymru; nawr ac yn y dyfodol.

Cychwyn y broses hon yw datblygu ein dealltwriaeth o'r hyn y mae ffermio'n golygu i Gymru ac archwilio ei botensial yn y dyfodol. Yn y ddogfen hon mae NFU Cymru'n arddangos 14 o enghreifftiau astudiaeth achos sy'n llwyddo i 'roi bywyd' i'r modd y mae'r diwydiant amaeth yn gyfrannwr allweddol i bob un o'r saith o amcanion llesiant mewn ffordd nad oes ei chyffelyb yn unrhyw sector arall.

Mae'n bwysig nodi nad yw'r buddion ehangach mae ffermio yn darparu, na bodolaeth diwydiant amaeth Cymreig bywiog a deinamig, bob amser yn cael ei gydnabod o fewn marchnadoedd confensiynol, ac nid ydynt yn cael eu adennill o'r farchnad. Er hynny, maent wrth graidd llesiant pobl Cymru. Gyda'r cyhoeddiad hwn, rydym yn bwriadu amlygu'r buddion helaeth y mae amaethyddiaeth yn ddarparu i'r economi, cymdeithas ac amgylchedd ehangach, yn ogystal ac amlygu pwysigrwydd strategol y sector i Gymru yn y cyfnod mwyaf allweddol hwn yn hanes ein cenedl.

CYMRU LEWYRCHUS

Mae'r diwydiant amaeth yng Nghymru yn allweddol i greu cyfoeth a chyflogaeth i bobl Cymru.

Yn gyntaf ac yn bennaf, mae ffermwyr Cymru yn gynhyrchwyr bwyd, yn cynhyrchu cynnyrch o'r ansawdd uchaf sy'n arwain y byd o ran safonau amgylchedd a lles anifeiliaid. Mae ffermwyr Cymru yn rhan annatod o sector gweithgynhyrchu mwyaf y DU, y diwydiant bwyd a diod. Ffermio sy'n tanategu'r gadwyn cyflenwi bwyd a diod gwerth mwy na £6 biliwn i Gymru ac yn brif gyflogwr i'r wlad. Mae'r diwydiant yn cyflogi 17% o'r gweithlu – mwy

na 220,000 o bobl, gydag oddeutu 58,000 yn cael eu cyflogi yn llawn neu ran amser ar ddaliadau fferm yng Nghymru. Mae ffermwyr Cymru hefyd wedi creu a chynnal y tirlun trawiadol sy'n sylfaen i ddiwydiant twristiaeth gwerth mwy na £2.8 biliwn. Yn ogystal â bod yn ddarparwyr cyrchfannau allweddol trwy ystod o fentrau arallgyfeirio fferm, maent yn sylfaen ar gyfer ffurfiad a rheolaeth gyfredol tirwedd a golygfeydd syfrdanol Cymru, sy'n denu miloedd o ymwelwyr o bedwar ban byd bob blwyddyn. Ni all fod amheuaeth bod ffermio a thwristiaeth yn gynhenid gyd-gysylltiedig.

**Mae diwydiant amaethyddol
Cymru yn gynhyrchwr allweddol
cyfoeth a chyflogaeth ar gyfer
pobl yng Nghymru**

£1.5 BILIWN

Allbwn crynswth amaeth Cymru
yw bron £1.5 biliwn

CYMRU LEWYRCHUS

ENW: Kate Beavan

ARDAL: Y Fenni, Sir Fynwy

SECTOR: Gwartheg Eidion a Defaid

Mae'r teulu Beavan yn ffermio ar draws dau ddaliad mewn partneriaeth deuluol yn cynhyrchu stoc gwobr-fuddugol sy'n cael ei werthu drwy siop gigydd lleol dan berchnogaeth y teulu yn Y Fenni gerllaw, chwe milltir i ffwrdd. Mae'r teulu Beavan wedi bod yn ffermio yma am genedlaethau, ac heddiw yn cael ei weithio mewn partneriaeth gyda Jim, gŵr Kate, ei frawd Huw a'u rhieni. Ar hyn o bryd, mae'n fusnes sy'n cefnogi tair cenhedlaeth, yn cyflogi ar draws y tair menter i gyd. Mae cenhedlaeth nesaf y teulu'n dangos diddordeb yn y ddwy agwedd o'r busnes, sef amaeth ac adwerthu.

Cydbwysu ffermio o gwmpas ei hymrwymadau eraill wna Kate, yn cynnwys darlithio am iechyd a lles anifeiliaid ar Gampws Wysg Coleg Gwent a rheoli Kate's Country School, sy'n cynnig cyrsiau ar sgiliau gwledig a hwsmonaeth anifeiliaid. Hefyd mae ganddi frwdfrydedd am ofalu am yr amgylchedd.

Mae'r fferm yn Fferm Arddangos Cyswllt Ffermio, yn arbrofi'r dechnoleg ddiweddaraf ac arloesi mewn amaethyddiaeth, gyda'r bwriad i geisio gwella effeithlonrwydd ffermio.

Mae'r teulu yn angerddol am ffermio ac yn awyddus i amlygu'r swyddogaethau niferus o fewn y diwydiant amaeth sy'n datblygu sgiliau ac arbenigedd, gan weithio gyda phobl o bob oed i'w helpu i ddysgu am y diwydiant.

Fel llawer o deuluoedd fferm ar draws Cymru, mae'r teulu Beavan yn cynhyrchu cig Cymreig o'r ansawdd uchaf sy'n arwain y byd o ran safonau amgylcheddol a lles anifeiliaid ac yn ymfalchïo yn yr hyn maent yn cynhyrchu. Ffermio sy'n tanategu'r gadwyn cyflenwi bwyd a diod a'r economi gwledig, yn creu cyflogaeth a llewyrch ar gyfer Cymru yn ogystal â darparu cyfleoedd am gyflogaeth ar gyfer y genhedlaeth nesaf.

"Fel ffermwyr, cynhyrchu bwyd yw ein prif swyddogaeth. Ar ein fferm deuluol rydym yn cynhyrchu cig o'r ansawdd uchaf gyda pheth ohono yn cael ei werthu drwy siop gigydd y teulu."

Mae tair cenhedlaeth o'r teulu Beavan yn byw a gweithio ar y fferm ar hyn o bryd

ENW: Rhys Lougher

ARDAL: Pen-y-bont ar Ogwr, Morgannwg

SECTOR: Llaeth

Mae Rhys Lougher yn rheoli fferm llaeth traddodiadol Cymreig, sef Llaethdy Tŷ Tanglwyst, ar arfordir Pen-y-bont. Ef yw un o'r tair cenedlaeth o'r teulu Lougher sy'n byw ac yn gweithio ar y fferm o 150 erw, lle cedwir 110 o wartheg Holstein sy'n cael eu godro tair gwaith y diwrnod. Magwyd pob un o'r gwartheg ar y fferm.

Mae'r teulu Lougher yn prosesu'r holl laeth eu hunain mewn llaethdy modern a adeiladwyd at y pwrpas ar y fferm, dim ond ychydig o fedrau i ffwrdd o'r parlwr godro. Yno mae'r teulu'n potelu llaeth a chynhyrchu hufen a menynd. Golyga'r safonau uchel cynhyrchu bod ansawdd llaeth pob buwch yn cael ei brofi'n gyson ac yn unigol. Yna gwerthir cynnyrch Tŷ Tanglwyst yn lleol, yn bennaf o fewn hanner awr o'r fferm i gaffis, meithrinfeydd a thafarndai, yn ogystal â'r rownd laeth traddodiadol, gan adeiladu brand cryf sy'n gysylltiedig â chynnyrch o ansawdd. Cred y teulu bod eu bwyd sy'n cael ei gynhyrchu'n lleol yn fuddiol i'r amgylchedd

trwy leihau milltiroedd bwyd yn ogystal â sicrhau olrhiniadwyedd effeithiol a chynyddu ymwybyddiaeth defnyddwyr o ba le y daw eu bwyd. Heddiw mae'r fferm yn cyflogi 14 o bobl, yn gweithio mewn amrywiaeth o swyddi fel cynhyrchu, gweinyddu a gyrwyr cludiant.

Cysylltu â chwsmeriaid yw amcan allweddol Llaethdy Tŷ Tanglwyst. Bydd Rhys yn cymryd rhan yn Sul y Fferm Agored bob blwyddyn a hefyd yn croesawu ymweliadau plant ysgol a grwpiau cymunedol lleol i'r fferm.

Dengys fferm llaeth y teulu Lougher y rôl y mae cynnyrch Cymreig o ansawdd uchel yn chwarae wrth gefnogi'r gymuned leol a'r economi gwledig. Mae eu hawydd i werthu'n lleol yn golygu bod gan eu fferm gyswllt uniongyrchol gyda'r gadwyn cyflenwi leol, sy'n cryfhau'r economi lleol. Yn ei dro mae hyn yn cefnogi cyflogaeth ac yn tanategu sector gweithgynhyrchu mwyaf Cymru, sef, y diwydiant bwyd a diod.

"Fy mhrif amcan fel ffermwr yw cynhyrchu bwyd. Trwy gynhyrchu llaeth, hufen a menynd o ansawdd uchel a chyflenwi busnesau lleol, rwy'n cefnogi'r economi gwledig a chreu busnes cynaliadwy i drosglwyddo i'r genhedlaeth nesaf."

Caiff oddeutu 20,000 litr o laeth eu prosesu ar y fferm bob wythnos ac yna'n cael eu cyflenwi i fusnesau lleol

CYMRU LEWYRCHUS

ENW: Perkin and Janet Evans

ARDAL: Solfach, Sir Benfro

SECTOR: Tir Âr a Gwartheg Eidion

Addasodd a datblygodd Perkin a Janet Evans eu busnes fferm i groesawu ymwelwyr i'w fferm, sef, Crug Glas, Solfach. Perkin yw'r ail genhedlaeth o'i deulu i ffermio yng Nghrug Glas a bu'n ffermio ers iddo droi'n 16 oed, nawr gyda'i ddau fab yn ei ddilyn. O'r blaen roedd gan ei deulu fuches laeth fawr. Er hynny, daeth yr amser i benderfynu naill ai i ehangu maint y fuches neu addasu'r busnes. Gan fanteisio ar eu cryfderau – sgiliau lletygarwch ac arlwyfaeth ragorol Janet – a'r adeiladau allanol ar gael ar y fferm, ynghyd â'r lleoliad prydferth, gwnaed y penderfyniad i addasu. Wrth newid gwedd eu ffermio i fenter tir â'r gwartheg stôr, gwnaeth y teulu greu gwesty tŷ gwledig moethus yn y ffermdy traddodiadol, yn cynnig lletygarwch Cymreig o'r ansawdd uchaf gyda phrydau bwyd cartref wrth ddefnyddio cynnyrch lleol.

Rhoddodd lwyddiant y gwesty tŷ gwledig ysbrydoliaeth i'r teulu i ddatblygu mwy o'r adeiladau allanol i sefydlu The Cow Shed, lleoliad priodas safonol sy'n gallu arlwygo ar gyfer hyd at 300 o westeion. Eleni mae'r calendr priodasau eisoes yn llawn a'r teulu'n cymryd archebion ddwy flynedd o flaen llaw. Golyga parhad yr ehangu bod y cwpl yn cyflogi tua 40 o bobl

leol ar eu llyfrau, yn ogystal â sicrhau bod y busnes yn darparu gwaith i'w dau fab ar y fferm. Mae'r busnes hefyd yn cael effaith gadarnhaol ar yr economi leol – drwy gaffael cymaint o gynnyrch lleol a phosib yn ogystal ag argymell busnesau lleol eraill.

Mae'r fferm a'r gwesty yn fusnesau sy'n ategu ei gilydd. Rhan helaeth o'r atyniad y gwesty i westeion yw'r ffaith ei fod wedi ei leoli ar fferm teulu gweithredol wedi ei amgylchynu gan gefn gwlad prydferth y rheolir gan y teulu. Eglurodd Perkin ei fod yn aml yn cael cwestiynau gan ymwelwyr yn holi am y fferm a'r diwydiant amaeth. Rhaid oedd i'r fferm addasu polisïau ac ni all rhai tasgau cael eu wneud ar y fferm tra bod digwyddiadau'n cymryd lle, ond mae'r teulu'n gweithio gyda'i gilydd.

Mae'r teulu Evans yn amlygu perthynas gydgysylltiol y diwydiannau amaeth a thwristiaeth yng Nghymru. Heddiw ceir lluo o fusnesau fferm sy'n ymgorffori mentrau twristiaeth ac adloniant i groesawu ymwelwyr er mwyn iddynt gael profi'r gorau sydd gan Gymru i gynnig. Seiliwyd y diwydiant twristiaeth yng Nghymru ar ein tirwedd gwerthfawr sydd wedi ei lunio a'i rheoli gan ffermwyr.

“Fel ffermwyr rydym yn rheoli llawer o dir Cymru, gan ddarparu atyniad allweddol i dwristiaid. Mae llawer o ffermwyr, fel ni, wedi addasu eu busnesau i weini'r sector twristiaeth er budd eu busnesau fferm yn ogystal â'r economi gwledig.”

Mae Perkin a Janet wedi croesawu ymwelwyr o bob cornel o'r byd, yn cynnwys Japan, Seland Newydd, Tsieina ac America

CYMRU GYDNERTH

Ffermwyr yw prif ofalwyr y tir yng Nghymru, yn rheoli mwy na 80% o'r tir – dros 1.84 miliwn hectar sy'n cynnwys mwy na 600,000 hectar o ardaloedd amgylcheddol dynodedig. Mae ffermwyr nawr ac erioed wedi dibynnu ar y tir am eu bywoliaeth ac felly mae ganddynt ddiddordeb naturiol mewn cynnal a gwella cyflwr yr amgylchedd.

Mae'r tair astudiaeth achos canlynol yn amlygu'r amrywiaeth eang o ffyrdd y mae ffermwyr Cymru yn cynnal a gwella ansawdd ein hamgylchedd naturiol, ochr yn ochr â'u swyddogaeth graidd o gynhyrchu bwyd. Mae hyn yn cynnwys darparu ystod o fuddion gwerthfawr

i gymdeithas, gan gynnwys creu a rheoli cynefinoedd, storio carbon, dŵr glân a chronfeydd dŵr i leihau effeithiau llifogydd.

Mae cynnal a chadw amgylchedd iach, naturiol a bioamrywiol yn ysgogiant allweddol i lawer o ffermwyr Cymru. Fel ceidwaid rhan helaeth o'r tir yng Nghymru, mae ffermwyr eisiau gadael y tir a'r amgylchedd mewn cyflwr gwell ar gyfer y genhedlaeth nesaf, mae hyn yn gymhelliad cyffredin a diamwys o fewn y diwydiant. Mae'r brwdfrydedd a'r angerdd y dangosir gan ffermwyr ar draws Cymru ym mhob sector ac o bob oed yn glir.

ffermwyr Cymru yn chwarae rhan allweddol o gynnal a gwella ein hamgylchedd naturiol a helpu i ddarparu ystod lawn o wasanaethau ecosystem

DROS 80%

Mae mwy nag 80% o arwynebedd tir Cymru yn cael eu rheoli gan ffermwyr

ENW: Hefin Jones

ARDAL: Betws-y-Coed, Canolbarth Gwynedd

SECTOR: Gwartheg Eidion a Defaid

Ffermwr trydedd genhedlaeth gwartheg eidion a defaid yw Hefin Jones sy'n ffermio yn ardaloedd Bethesda, Betws-y-Coed ac Ynys Môn. Mae Hefin yn ffermio amrywiaeth eang o dir, yn amrywio o dir mynyddig heb ei wella ac sy'n codi i 3,400 troedfedd, i'r iseldir cynhyrchiol wedi ei wella, yn ogystal â thir gyda dynodiad Ardal o dan Anfantaes Ddifrifol. Eglurodd Hefin, sy'n byw'n lleol gyda'i wraig a'i fab bach, sut ddatblygodd ei frwdfryddedd ac awydd i ffermio ers oedd yn hogyn ifanc iawn. Ar ôl iddo ddysgu ei sgiliau oddi wrth ei dad a'i daid, mae Hefin yn cydnabod yr angen i addasu ei bolisiau ffermio i gyd-fynd â'r oes fodern ac amgylchedd ei fferm.

Mae Hefin yn cadw defaid Mynydd Cymreig cynhenid ar fferm yr ucheldir, gan mae'r rhain yw'r unig frid digon gwydn i oroesi yn yr amodau garw ac ar y dirwedd lem. Hefyd cedwir gwartheg Limousin a gwerthir teirw pedigri ar gyfer bridio.

Yn ogystal â chynhyrchu stoc o'r

ansawdd uchaf, defnyddia Hefin ei ddefaid a'i wartheg fel modd o rheoli a gofalu am yr amgylchedd ac i rheoli cynefinoedd sensitif sy'n ddibynnol ar bori gan dda byw.

Ar ôl bod yn rhan o gynlluniau ym Mharc Cenedlaethol Eryri, Tir Gofal a Glastir, eglurodd Hefin iddo ddefnyddio'r cynlluniau ar y cyd â ffermio cynhyrchiol i gyflawni'r canlyniadau gorau. Yn ystod y 10 mlynedd diwethaf, bu gwaith Hefin yn cynnwys adeiladu waliau cerrig sychion, gosod cloddiau, cau coridorau ochr nentydd, adfer adeiladau ar gyfer defnydd amaethyddol, a gwneud hyn oll wrth weithio gyda'r amgylchedd a gwella bioamrywiaeth ar ei fferm.

Mae'r fferm yn cefnogi ystod eang o gynefinoedd a rhywogaethau, o'r Llinos y Mynydd, aderyn sydd mewn perygl, i'r mwsogl migwyn. Un yn unig ymhlith llawer o ffermwyr dros Gymru yw Hefin sy'n llwyddo i gyfuno ffermio masnachol o ansawdd uchel gyda chyflawni gweithredoedd i wella ansawdd amgylchedd Cymru.

"Fel ffermwyr rydym yn geidwaid y tir ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Yn ystod y 10 mlynedd diwethaf, ar y cyd â chynlluniau amgylcheddol, rwyf wedi adeiladu oddeutu 3,000 metr sgwâr o waliau cerrig sychion, wedi adfer 2,500 metr o wrychoedd, wedi diogelu 1,000 metr o goridorau ochr nentydd ac wedi plannu 6,500 o goed."

O'r 17 pâr o Llinos y Mynydd ar ôl yng Nghymru, mae saith pâr i'w darganfod o gwmpas fferm Hefin

ENW: Alex and Jolyon Higgs

ARDAL: Tylwch, Sir Drefaldwyn

SECTOR: Gwartheg eidion a Defaid

Cynladwyedd amgylcheddol o fewn eu busnes yw pwyslais y ffermwyr mynydd, Alex a Jolyon Higgs yn Sir Drefaldwyn. Ar eu fferm gwartheg eidion a defaid o 400 erw ger Tylwch, mae'r cwpl yn arddangos llawer o'r ffyrdd y mae ffermwyr yn cefnogi trawsnewidiad Cymru i economi carbon isel.

Mewn ymdrech i ddefnyddio'r cyfoeth naturiol helaeth ar eu tir, sef dŵr, buddsoddodd Alex a Jolyon mewn adeiladu system trydan dŵr 5.5 cilowat ar y nant sy'n rhedeg drwy'r fferm gyda'r nod o arallgyfeirio'r busnes. Gosododd Alex a Jolyon y system yn 2012 ac ers hynny maent wedi cynhyrchu 112,000 cilowat o ynni, gyda pheth ohono'n cael ei allforio i'r grid. Mae'r allbwn hwn yn ddigon i bweru anghenion eu hunain yn ogystal â hyd at bedwar cartref ychwanegol, sy'n galluogi Alex a Jolyon i wneud arbedion ar gostau trydan eu hunain.

Bu'r teulu Higgs yn ffermio gyda'i gilydd am dros 35 mlynedd ac mae ganddynt ethos amgylcheddol cryf

sy'n amlwg mewn rhannau eraill o'u busnes. Maent yn gyfranogion brwd i weithredoedd amaeth-amgylchedd ac wedi plannu coed i wella cysylltedd cynefin ar gyfer bioamrywiaeth ac i storio carbon. Hefyd maent yn canolbwyntio ar yr allyriadau nwyon tŷ gwydr o'u fferm, yn chwilio am effeithlonrwydd wrth gynhyrchu yn ogystal â defnyddio'r datblygiadau diweddaraf mewn lliniaru newid yn yr hinsawdd fel glaswelltau siwgr uchel.

Eglurodd Alex eu cymhelliad: "Rydym yn gweld ein hunain fel ceidwaid y tir. Trwy gynorthwyo bywyd gwyllt a cheisio lleihau allbynnau carbon rydym yn gadael y tir mewn gwell cyflwr ar gyfer y genhedlaeth nesaf."

Dyhead llawer o ffermwyr led-led Cymru yw cynhyrchu ynni ac mae'r cwpl yn credu'n gryf bod cyfleoedd pellach ar gyfer mwy o gynhyrchu trydan dŵr yng Nghymru, wrth ddefnyddio cyfoeth naturiol helaeth y genedl, sef, bryniau, nentydd a glawiad trwm.

"Trwy gynlluniau ynni gwyrdd fel ein system trydan dŵr, plannu coed a glaswelltau siwgr uchel, mae ffermwyr fel ni yn cefnogi'r weledigaeth i greu Cymru garbon isel."

Ers 2012 mae system trydan dŵr Alex a Jolyon wedi cynhyrchu 112,000 cilowat o ynni, allbwn sy'n ddigon i bweru hyd at bump cartref to five homes

ENW:

Paul Williams

ARDAL:

Llanrwst, Clwyd

SECTOR:

Gwartheg eidion a Defaid

Paul Williams yw pumed genhedlaeth i ffermio gwartheg eidion a defaid ar ucheldiroedd Llanrwst ym Mharc Cenedlaethol Eryri.

Pymtheg mlynedd yn ôl, o ganlyniad i newid hinsawdd a glaw trwm parhaus, roedd afonydd yn gorlifo'n gyson dros arglawdd gan achosi llifogydd rheolaidd yn nhref Llanrwst a phentref Trefriw. Ynghyd â ffermwyr eraill a pherchnogion tir ar y gorlifdir, daeth Paul yn rhan o Gynllun Lliniaru Llifogydd Dyffryn Conwy, a ddatblygwyd gan Asiantaeth yr Amgylchedd fel yr oedd yn y cyfnod hwnnw. Roedd y cynllun yn golygu gostwng uchder yr arglawdd mewn rhai mannau mewn ymdrech i gynyddu cynhwysedd cronni dŵr yr Afon Conwy a gadael i'r dŵr orlifo dros 200 erw o dir amaethyddol cyfagos. Mae'r cynllun wedi sicrhau bod y dŵr, yn ystod cyfnodau o lif uchel, nawr yn cael ei ddargyfeirio i ffwrdd o'r mannau mwyaf poblog, fel Llanrwst a Threfriw, ac nid yw cartrefi wedi dioddef llifogydd ers hynny.

Mae Paul yn ddiolchgar bod y cynllun yn llwyddiannus ac yn rhoi mwy o amddiffyniad i bobl y dref leol a'r

pentref. Er hynny, bu goblygiadau iddo ef a'i fusnes. Yn 2015, cafodd Paul brofiad o drallod llifogydd pan, o ganlyniad i don bwa, cafodd 170 o'i ddefaid eu hysgubo i ffwrdd a 70 yn eu plith eu lladd. Pwysleisia nad oes llawer o werthfawrogiad o effeithiau a chanlyniadau llifogydd ar dir amaethyddol, sydd heddiw yn digwydd yn fynych. Rhaid i Paul fynd i'r afael yn rheolaidd ag achosion fel clirio sbwriel o'r fan, ail-hadu, symud stoc ac ymdopi ag anghyfleustra llifogydd aml yn ogystal â dirywiad y tir sy'n dioddef llifogydd. Mae Paul nawr wedi newid ei bolisi ffermio i addasu i effeithiau'r cynllun lliniaru llifogydd. Nid yw bellach yn pori unrhyw stoc ar y tir sydd wedi ei gynnwys yn y cynllun rhwng Mis Tachwedd a Mis Chwefror. Mae hyn yn newid arwyddocaol oherwydd mai dyma yw ei dir amaethyddol gorau.

Un o nifer o ffermwr yng Nghymru yw Paul sy'n ran o gynlluniau rheoli llifogydd. Mae gweithredoedd rheoli llifogydd naturiol yn rhoi buddion pendant i gymunedau yn ogystal â darparu cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt.

"Fel ffermwyr rydym y chwarae rhan allweddol wrth warchod tref Llanrwst a phentref Trefriw trwy ganiatáu ein tir i gael ei orlifo a'i ddefnyddio i Gronni dŵr."

Bydd rheoli llifogydd naturiol yn cynyddu mewn pwysigrwydd yn y dyfodol o ganlyniad i newid hinsawdd a digwyddiadau tywydd eithafol

CYMRU IACHACH

Gwnaiff ffermio Cymreig gyfraniad allweddol i lesiant corfforol a feddyliol poblogaeth Cymru ac ymwelwyr o bob cwr o'r byd.

Mae bwyd yn anghenraid sylfaenol i ni gyd ac mae ffermwyr Cymru, wrth weithredu i safonau cynhyrchu a llesiant anifeiliaid sy'n arwain y byd, yn sicrhau mynediad i fwyd o ansawdd uchel sy'n fforddiadwy, diogel, olrheiniadwy a maethlon.

Yn ogystal i hynny, gyda mwy nag 80% o dir Cymru yn cael ei ffermio, mae ffermwyr yn ddarparwyr allweddol o'r tirwedd a'r cefn gwlad y mae llawer o weithgareddau

mynediad a hamdden yn ddibynol. Daw cyfran helaeth o ddarpariaeth mynediad Cymru drwy ffermwyr, gan gynnwys 16,000 milltir o lwybrau troed, 3,000 milltir o lwybrau ceffyl, 1,200 milltir o rwydwaith beicio a 460,000 hectar o dir mynediad agored. Mae hyn oll yn darparu mynediad i bobol ar gyfer hamddena amwynhau rhai o ardaloedd mwyaf ysblennydd Cymru. Mae darparu'r mynediad hwn yn cyfrannu at iechyd a llesiant pobl Cymru, yn ogystal ag ymwelwyr nawr ac yn y dyfodol.

Dengys ein dwy astudiaeth achos y cyfraniad y gwna ffermwyr Cymru yn y ddau faes allweddol hyn.

Mae ffermio Cymru yn gwneud cyfraniad allweddol at les corfforol a meddyliol pobl Cymru

16,000 MILLTIR

Mae yna 16,000 milltir o lwybrau cyhoeddus yng Nghymru – ffermwyr Cymru yn ddarparwyr mynediad allweddol

CYMRU IACHACH

ENW: Siop Fferm Cwmcerrig

ARDAL: Gorslas, Sir Gaerfyrddin

SECTOR: Defaid a Dofednod

Bu'r teulu Watkins yn ffermio Cwmcerrig ers y 1950au. Bron 70 mlynedd a thair cenhedlaeth yn ddiweddarach, mae'r teulu wedi mynd ymlaen i ddatblygu a rhedeg Siop Fferm lwyddiannus ochr yn ochr â'r fferm, yn denu cwsmeriaid drwy Gorrlewin Cymru ac ymhellach i ffwrdd.

Yn 2008 gwelodd y bartneriaeth deuluol gyfle i ychwanegu gwerth i'r hyn maent yn cynhyrchu a phenderfynwyd ehangu eu busnes fferm traddodiadol wrth greu Siop Fferm Cwmcerrig. Mae'r teulu'n cynhyrchu cig oen Cymreig, o ddefaid pedigree a masnachol, a dofednod, yn cynnwys ieir, tyrcwn a gwyddau yn ôl y tymor. Magir y cwbl i safonau uchel lles anifeiliaid ac fe 'u lladdir yn y safle bwtsiera ar y fferm ac yna eu hadwerthu yn y siop. Elfen bwysig o'r busnes yw gwerthu cynnyrch a fagwyd ar y fferm, sy'n sicrhau hyder cwsmeriaid yn ansawdd ac olrheinadwyedd y cynnyrch. Hefyd caiff y cynnyrch ansawdd uchel hyn ei baratoi a'i weini yn y bwyty ar y safle, sy'n arlwygo bwyd cartref rhagorol.

Rheolir y siop fferm ar yr un safle â'r fferm deuluol, gydag anifeiliaid yn pori ar y caeau fel y gall cwsmeriaid

eu gweld. Mae'r teulu'n chwarae rôl allweddol wrth addysgu a gwella dealltwriaeth y cyhoedd o ble daw eu bwyd. Cyfloga'r siop 40 o bobl, y rhan fwyaf yn lleol a 23 ohonynt yn aelodau o'r teulu Watkins.

Gyda'r amcan o gyflenwi cynnyrch Sir Gaerfyrddin, bydd Cwmcerrig yn barod i groesawu unrhyw gynhyrchion newydd a wnaed yn Sir Gaerfyrddin, gan roi cyfle i fusnesau lleol i arddangos eu cynnyrch a rhoi iddynt fynediad i'r farchnad. Meddai Rowland Watkins: "Mae lleihau milltiroedd bwyd yn bwysig i ni ac rydym yn ymfalchïo ar werthu'r gorau o'r hyn sydd gan Sir Gaerfyrddin a Chymru i'w gynnig. Wrth gefnogi cynhyrchwyr lleol, rydym yn cefnogi swyddi lleol a'r economi lleol."

Mae'r bwyd maethlon o ansawdd uchel sydd i'w weld ar y silfoedd yn Siop Fferm Cwmcerrig yn amlygu'r ystod lawn o fwyd rhagorol, diogel a llwyr olrheinadwy sy'n cael ei dyfu a'i gynhyrchu yng Nghymru gan ffermwyr Cymreig sy'n arwain y byd o ran safonau lles anifeiliaid a chynhyrchu. Mae hyn yn chwarae rôl sylfaenol wrth gefnogi llesiant corfforol a meddyliol pobl Cymru.

"Rwy'n falch o gynhyrchu a gwerthu bwyd cynaliadwy o ansawdd uchel. Trwy'r siop fferm rydym yn hyrwyddo bwyd gwych Sir Gaerfyrddin a Chymru i'r cyhoedd."

O'r 1,500 o linellau cynnyrch yn Siop Fferm Cwmcerrig, ceir mwy na 1,000 sydd o Gymru a mwy na 600 sy'n cael eu tyfu, magu neu eu cynhyrchu yn Sir Gaerfyrddin

CYMRU IACHACH

ENW:

Wyn Williams

ARDAL:

Llanfwrog, Ynys Môn

SECTOR:

Gwartheg eidion a Thir Âr

Mae'r ffermwr gwartheg eidion a thir âr, Wyn Williams, yn ffermio ar Fae Penrhyn ar arfordir Ynys Môn. Rhed Llwybr Arfordirol Ynys Môn drwy ganol ei dir a thrwy'r buarth. Mae Wyn, y bedwaredd genhedlaeth o'i deulu i ffermio yno, yn gofalu am 200 o fuchod sugno ac yn tyfu 50 erw o gnydau âr. Bu'n byw a gweithio ar ei fferm am y 35 mlynedd diwethaf. Hefyd mae ganddo bedwar bwthyn gwyliau ar y safle, gyda mynediad hawdd i'r llwybr arfordirol, sydd yn atyniad arbennig i ymwelwyr.

Wrth ffermio o gwmpas y llwybr arfordirol, caiff Wyn bleser gweld pobl leol a thwristiaid yn mwynhau'r daith gerdded a'r golygfeydd ysblennydd Cymreig. Disgrifiai Wyn sut mae ymwelwyr yn aml yn aros i sgwrsio, gan ofyn cwestiynau am y fferm, yr anifeiliaid a'r ardal leol. Meddai: "Fel ffermwyr mae gennym lawer o wybodaeth leol ac yn aml gall hyn wella ansawdd eu hymweliad."

Dywedodd Wyn wrtho weld, mewn un wythnos er enghraifft, ymwelwyr o dros y byd i gyd, yn cynnwys Denmarc, Sweden ac America, yn defnyddio a mwynhau'r llwybr arfordirol, gan amlygu pwrpas y llwybr i ddenu ymwelwyr i'r ynys. Caiff ei galonogi bod y llwybr drwy ei fferm yn cael ei ddefnyddio'n rheolaidd ac yn gyfrifol a'i fod yn creu modd i bobl grwydro a mwynhau'r awyr agored, sy'n cyfrannu at eu hiechyd a llesiant.

Mae ffermwyr fel Wyn yn ddarparwyr allweddol o gyfran arwyddocaol o fynediad i lwybrau o fewn Cymru, yn cynnwys llwybrau troed, llwybrau ceffylau, rhwydweithiau beicio a thir mynediad agored. Mae'r budd cyhoeddus allweddol hwn yn gwella llesiant corfforol a meddyliol pobl Cymru yn ogystal â thanategu Cymru fel cyrchfan i dwristiaid. Mae hyn yn rhoi cyfle i bobl weld y golygfeydd prydfether sydd gan gefn gwlad Cymru i'w gynnig.

"Fel ffermwyr rydym yn rheoli'r rhan fwyaf o dir Cymru, yn darparu mynediad i aelodau'r cyhoedd a thwristiaid i gefn gwlad a'r mannau gwyrdd agored."

Mae gan Wyn 3,370 medr o Llwybr Arfordirol Ynys Môn yn rhedeg trwy ganol ei fferm

CYMRU SY’N FWY CYFARTAL

Mae diwydiant amaeth Cymru yn tanategu’r economi gwledig ac yn chwarae rôl ganolog wrth gyfrannu at Gymru sy’n fwy cyfartal trwy greu swyddi uniongyrchol ac anuniongyrchol.

Mae cefn gwlad Cymru’n gartref i 33% o’r boblogaeth a gwyddom y gall gostio 10 i 20% yn fwy i gyrraedd safon sylfaenol o fyw yn yr ardaloedd gwledig hyn.

Cyflogaeth yw’r allwedd i atal tlodi ac i leihau anghydraddoldeb. Mae’r diwydiant amaeth yn hanfodol er mwyn creu cyflogaeth a chyfleoedd busnes o fewn ardaloedd gwledig. Amcangyfrifir bod pob un fferm deuluol wedi’i chysylltu’n economaidd i oddeutu 40 i 80 o fusnesau eraill o fewn yr un ardal.

Nodweddir yr angen am ddiwydiant amaeth deinamig

Cymreig gan farchnadoedd da byw drwy Gymru. Saif marchnadoedd da byw wrth graidd calon cymunedau gwledig wrth ddod a phobl busnes at ei gilydd a chreu canolbwynt masnach a busnes ar ddyddiau marchnad. Ceir bwrlwm o weithgareddau – ffermwyr, arwerthwyr, gweithwyr caffis, cludwyr a chynrychiolwyr gwerthiant oll yn darparu gwasanaethau hanfodol i’r diwydiant amaeth, yn ogystal â chreu swyddi gwerthfawr i gymunedau gwledig. Hefyd daw dydd y farchnad â mwy o fusnes i’r dref leol. Am genedlaethau bu marchnadoedd da byw yn enghreifftiau o’r modd y mae ffermio’n cyflawni cyflogaeth a thwf economaidd mewn cymunedau gwledig, wrth leihau’r perygl o dlodi ac anghydraddoldeb i’r bobl sy’n byw yno.

Drwy gyflogaeth uniongyrchol ac anuniongyrchol mewn cymunedau gwledig, mae ffermwyr Cymru yn sail i economi wledig ac yn cyfrannu at Gymru fwy cyfartal

£

£7.40

Am bob punt sy’n cael ei buddsoddi mewn ffermio ym Mhrydain mae’r diwydiant yn rhoi dros saith bunt yn ôl i economi’r DU

CYMRU SY’N FWY CYFARTAL

ENW: Farmers Marts, Dolgellau

ARDAL: Dolgellau, Meirionnydd

SECTOR: Gwerthu Gwartheg Stôr

Mewn llawer o gymunedau gwledig ar draws Cymru, diwrnod pwysig yw dydd y farchnad. Daw â ffermwyr at ei gilydd i fasnachu, cymdeithasu ac i rannu newyddion lleol – traddodiad fu’n digwydd yng nghefn gwlad Cymru am gannoedd o flynyddoedd. Mae treulio diwrnod yn y farchnad leol yn rhoi ciplun perffaith o bwysigrwydd y diwydiant amaeth i gymunedau gwledig Cymreig. Pwysleisia Glyn Jarrett, arwerthwr Marchnad Dolgellau, bwysigrwydd y Farchnad i fusnesau lleol a ffermydd, yn ogystal â’i harwyddocâd wrth gynnal ymdeimlad o gymuned.

Daw Marchnad Dolgellau â ffermwyr i mewn o lawer o ardaloedd, megis Meirionnydd, gorllewin Sir Drefaldwyn, Pen Llŷn ac Ynys Môn. Mae’n Farchnad nodweddiadol. Yn ychwanegol at yr arwerthiannau rheolaidd o dda byw tew a stôr, mae’r Farchnad hefyd yn cynnal gwerthiannau tymhorol i Gymdeithas y Gwartheg Duon Cymreig a Chymdeithas Defaid Mynydd Cymreig, sydd o bwys cenedlaethol ar gyfer y bridiau brodorol Cymreig pwysig hyn.

Yn ogystal â’r 42 o bobl a gyflogir ym Marchnad Dolgellau trwy gydol y flwyddyn, ceir nifer o bobl sydd â’u cyflogaeth yn gysylltiedig â’r Farchnad. Bydd y byd a’r betws yn mynychu’r farchnad leol – o’r staff yng nghaffi

pysur y farchnad, cynrychiolwyr o’r adran safonau masnachu, milfeddygon, cludwyr da byw, porthmyn a chynrychiolwyr busnesau cyflenwi nwyddau amaethyddol, maent i gyd yn mynychu’r farchnad i wneud busnes yn y canolbwynt yma, sef y farchnad da byw leol. O ganlyniad i ddiwrnodau marchnad bydd busnesau tref Dolgellau hefyd yn cael hwb trwy gynnydd mewn masnach, megis y banciau a’r milfeddygon.

Marchnad Dolgellau yw prif ganolbwynt busnesau amaethyddol y rhan wledig hyn o Gymru. Yn 2016, gwnaeth y farchnad drosiant o £15.1 miliwn, sef, gwerth y stoc ac eitemau a werthwyd ar ddyddiau’r farchnad yn ystod y flwyddyn. Anfesuradwy yw’r trafod busnes ychwanegol ar ddyddiau’r farchnad. Mae’r farchnad yn dod a stoc o ansawdd y cyflwynir i brynwyr sy’n cystadlu mewn marchnad agored at ei gilydd. Hefyd mae’n rhoi canolbwynt cyfarfod i lawer o berchnogion busnes lleol sy’n debyg o weithio mewn ardaloedd anghysbell ac arunig o Gymru.

Arddengys y Farchnad y gyflogaeth uniongyrchol ac anuniongyrchol mewn cymunedau gwledig, a’r modd y mae ffermio Cymreig yn tanategu’r economi gwledig a chyfrannu at Gymru sy’n fwy cyfartal.

“Mae marchnadoedd fel hyn drwy Gymru yn dod a chymunedau at ei gilydd, yn cefnogi busnesau lleol, creu swyddi lleol, i gyd er budd yr economi gwledig.”

Yn ystod 2016 bu 1,191 o werthwyr a 1,472 o brynwyr yn mynychu Marchnad Dolgellau

CYMRU O GYMUNEDAU CYDLYNUS

Gwnaiff ffermwyr Cymru gyfraniad allweddol at ddarpariaeth cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel mewn ardaloedd gwledig. Oherwydd eu natur, lleolir cymunedau gwledig Cymru mewn ardaloedd bychain neu anghysbell. Yn aml iawn yn y cymunedau hyn, ffermwyr a'u teuluoedd sy'n cefnogi a hwyluso llawer o agweddau bywyd cymunedol.

Mae llawer o ffermwyr neu unigolion sy'n rhan o'r diwydiant amaeth yn cyflawni swyddogaeth fel arweinwyr neu wirfoddolwyr mewn cymunedau gwledig sy'n cyfrannu at gydlynid cymunedol. Yn aml iawn gwelir aelodau o'r diwydiant amaeth yn eistedd ar gynghorau cymuned, cymdeithasau rhieni ac athrawon neu ar fyrdau llywodraethwyr ysgol. Hefyd byddant yn aml yn cynorthwyo'r gymuned, drwy glirio ffyrdd ar ôl eira neu

drefnu sioe leol. Daw Clybiau Ffermwyr Ifanc â phobl ifanc mewn cymunedau gwledig at ei gilydd, wrth ddarparu sgiliau bywyd allweddol a chyfleoedd cymdeithasol iddynt, gan leihau unrhyw deimlad ar-wahânwydd yng nghefn gwlad.

Mae ffyniant economaidd hefyd yn agwedd bwysig o gymunedau cydlynol, sy'n galluogi'r cymunedau i barhau i ffynnu. Mae busnesau cyflenwi sy'n uniongyrchol gysylltiedig ag amaethyddiaeth yn elwa o, ac yn ffynnu yng nghefn gwlad Cymru. Gyda ffermwyr yn brif gwsmeriaid iddynt, mae'r busnesau hyn yn ddibynnol ar gymuned amaethyddol sydd ganddi gysylltiadau da ac yn creu swyddi i bobl leol. Y diwydiant amaeth yw'r hyn sydd wrth galon rhwydweithiau cydgysylltiol busnes a llawer iawn o'r ysbryd cymunedol sydd i'w weld yng nghefn gwlad Cymru.

Mae ffermwyr Cymru yn gwneud cyfraniad allweddol tuag at ddarpariaeth cymunedau diogel, deniadol ac ymarferol mewn ardaloedd gwledig

£868 MILIWN

Amcangyfrir fod ffermwyr Cymru yn prynu amrywiaeth o nwyddau a gwasanaethau werth £868 miliwn y flwyddyn

CYMRU O GYMUNEDAU CYDLYNUS

ENW:

Rhodri Evans

ARDAL:

Tregaron, Ceredigion

SECTOR:

Gwartheg Eidion a Defaid

Dengys Rhodri Evans bod gwneud cyfraniad blaenllaw a rhoi cefnogaeth i gymuned wledig yn aml yn rhan anatod o fywyd yng nghefn gwlad Cymru. Mae gan Rhodri ymdeimlad brwd o ysbryd cymunedol ar ôl bod yn cymryd rhan weithredol mewn amryfal agweddau o fywyd cymuned ers pan oedd yn 11 oed.

Ffermwr eidion a defaid seithfed genhedlaeth yw Rhodri, yn byw a gweithio ar fferm ei deulu gyda'i wraig a thri phlentyn ifanc. Ar wahân i'w ffermio, Rhodri yw'r Cynghorydd Sir i ward etholiadol Llangeitho. Cychwynnodd ei frwdfrydedd am wasanaeth cyhoeddus pan ymunodd â Chlwb Ffermwyr Ifanc (CFfl) lleol yn Llanddewi Brefi, yn gwasanaethu fel trysorydd, Is-gadeirydd a Chadeirydd yn ystod y cyfnod hwnnw. Wedyn daeth yn Gadeirydd Ffederasiwn CFfl Ceredigion ac yna aeth ymlaen i'w ethol yn Gadeirydd CFfl Cymru yn 2007. Pan yn aelod o CFfl bu'n cymryd rhan mewn digwyddiadau cymunedol fel ralïau lleol a

chystadlaethau adloniant. Hefyd bu'n aelod o Gomisiwn Emyr Jones Parry. Yn ogystal â bod yn Gynghorydd Sir, mae Rhodri'n Gynghorydd Cymuned dros Landdewi Brefi. Mae'n eistedd ar nifer o fyrddau llywodraethwyr ysgolion lleol yn ogystal â chwarae rôl blaenllaw ar bwyllgorau'r sioe a'r neuadd leol. Ychwanegiad diweddar at ei ymrwymïadau lleol yw cael ei hyfforddi fel Ymatebwr Cyntaf y Gymuned yn ei ardal.

Wrth egluro'i ymroddiad i roi cymaint o amser i fywyd cymunedol, dywedodd ei fod yn rhywbeth ei fod erioed wedi gwneud, fel ei rieni o'i flaen. Mae'n nodi nad yw'n anghyffredin i ffermwyr fod yn weithgar yn eu cymunedau. Gwelir ffermwyr a'r diwydiant amaeth ehangach yn aml yn cymryd rhan mewn prosiectau cymunedol. Heb ffermio, ni fyddai llawer o bobl yn medru byw a gweithio yng nghefn gwlad Cymru. Mae'n rhoi ymdeimlad o gymuned a pherthyn.

"Fel llawer o ffermwyr eraill, rwyf wedi bod yn cymryd rhan weithredol mewn prosiectau cymunedol ers pan oeddwn yn fachgen ifanc. Mae'n bwysig cadw'r gymuned at ei gilydd, annog cyfranogiad a chadw cymunedau gwledig yn gryf."

Bu Rhodri 'n cymryd rhan mewn prosiectau cymunedol ers pan oedd yn 11 oed wedi iddo ymuno â'r CFfl lleol

CYMRU O GYMUNEDAU CYDLYNUS

ENW:

Dalton's ATVs

ARDAL:

Llanbedr Pont Steffan, Ceredigion

SECTOR:

Gwartheg eidion a Defaid

Mae John Dalton yn rheoli busnes teuluol, Dalton's ATVs, sy'n un o ddelwyr awdurdodedig mwyaf y Deyrnas Unedig o fodelau penodol cerbydau pob tir (CPT), eu gwerthu a'u trwsio.

Eglurodd John fod oddeutu 95% o'i fusnes yn dod o ffermwyr, sy'n amlygu pwysigrwydd y diwydiant wrth gefnogi'r economi gwledig. Gyda'i ymdrechion yn cyflogi 18 o unigolion o gymunedau lleol yn ei fusnes CPT – yn ogystal â dau gartref ar ei fferm – mae John yn cynnig cyflogaeth mewn cymuned wledig. Gwnaiff hyn gyfraniad pwysig i gymuned hyfyw a chydlynol. Mae hon yn agwedd y mae'n arbennig o falch ohoni, wrth gydnabod mai mynediad i gyflogaeth yw hanfod cadw pobl ifanc yn ein cymunedau gwledig, lle mae'r fath gyfleoedd ar gyfer cyflogaeth hyfedr yn gallu bod yn brin.

Mae cyflogi trigolion lleol o fudd i fusnes John hefyd. Pwysleisiodd bod byw mewn cymunedau gwledig yn helpu rhoi cefndir a dealltwriaeth o'r diwydiant ac anghenion ei gwsmeriaid. Hefyd wrth gael tîm

o bobl leol sy'n adnabod ac yn cymdeithasu gyda'i gilydd, mae ganddo weithlu sy'n cydlynu. Yn ogystal â gwerthu a thrwsio Cerbydau Pob Tir yn ei safle yn Nhalsarn, bydd John a'i weithwyr yn ymweld â ffermydd ar hyd a lled Cymru, gan fod ganddo gwsmeriaid yn ymestyn o Benrhyn Gŵyr i Drawsfynydd. Hefyd mae'n ymweld â marchnadoedd lleol fel un Dolgellau i annog cyswllt uniongyrchol gyda'i gwsmeriaid, sy'n dangos faint o fusnesau yng nghefn gwlad Cymru sy'n chwarae rhan weithredol yn y gymuned.

Y diwydiant amaeth sy'n tanategu ymdeimlad cymunedol yn yr ardaloedd gwledig, sydd i'w weld trwy gyfeillgarwch agos a chyswllt busnes a sefydlwyd dros lawer o flynyddoedd. Mae John yn gweld yn glir na fyddai ei fusnes yn llwyddo heb ffermwyr. Mae ei fusnes yn un ymhlith llawer yng nghefn gwlad Cymru sydd bron yn gwbl ddibynnol ar y gymuned amaethyddol, ynghyd â'i weithlu a'r cymunedau sy'n gartref iddynt.

"Y gymuned ffermio yw cwsmeriaid craidd fy musnes. Y diwydiant amaeth yw sylfaen llawer o agweddau bywyd gwledig trwy gefnogi busnesau a chreu cyflogaeth; mae'r diwydiant yn hanfodol i gefn gwlad Cymru."

Daw oddeutu 95% o fusnes John o'r gymuned amaethyddol

CYMRU Â DIWYLLIANT BYWIOG GYDA'R IAITH GYMRAEG YN FFYNNU

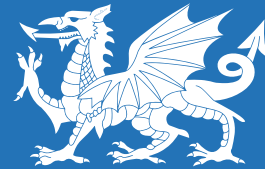
Mae ffermwyr Cymru yn hyrwyddo a diogelu diwylliant a threftadaeth Cymru a'r iaith Gymraeg. Gwnaiff y sector ffermio gyfraniad angenrheidiol i barhad yr iaith, ac o fewn y sector amaeth mae'r cyfradd o siaradwyr Gymraeg yn uwch nag unrhyw sector arall. Hefyd ffermio yw sylfaen ein cymunedau gwledig ar draws Cymru a ffurfiwyd gan weithgarwch ffermio dros gannoedd o flynyddoedd. Wrth i ffermwyr yng Nghymru barhau i gynnal y dirwedd Gymreig, maent hefyd yn parhau i gynnal traddodiadau diwylliannol, diogelu ein treftadaeth ac ymdeimlad o gynefin ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Arwyddlun Cymru yw cerddoriaeth, canu a chorau, sy'n rhoi i bobl ymdeimlad o bwrpas, hunaniaeth a pherthyn. Mae

treftadaeth ddiwylliannol gref, sydd wrth galon y genedl, yn galluogi Cymru i ddisgleirio ar lwyfan byd eang ac yn ganolog i frand ac enw da Cymru.

Nid oes unrhyw gynrychioliad ddiwylliannol o Gymru'n gryfach na chôr meibion. Yn llawer o'r corau hyn ceir cynrychiolaeth gref o siaradwyr y Gymraeg o'r gymuned ffermio, yn cadw traddodiadau Cymru'n fywiog a chadarn wrth gadw diwylliant a threftadaeth y wlad yn fyw ar gyfer y genhedlaeth nesaf. Y ffactor hwn, yn gyfunol â defnydd y Gymraeg o fewn y diwydiant, boed yn y gweithle neu ar lefel gymdeithasol, sy'n amlygu cyfraniad bwysig ffermio Cymreig i ddiwylliant bywiog â'r Gymraeg yn ffynnu.

Mae ffermwyr Cymru yn hyrwyddwyr allweddol ac yn ddiwyd i warchod ein diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg

29.5%

Mae gan y sector diwydiant amaethyddol Cymru'r gyfran uchaf o siaradwyr Gymraeg, yn fwy nag unrhyw sector arall

CYMRU Â DIWYLLIANT BYWIOG GYDA'R IAITH GYMRAEG YN FFYNNU

ENW:

Côr Meibion Machynlleth

ARDAL:

Machynlleth, Sir Drefaldwyn

Mae'r gymuned ffermio yn hyrwyddo a diogelu diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg yng Nghymru ac enghraifft dda iawn o hyn yw Côr Meibion Machynlleth gyda'r mwyafrif o'r aelodau'n ffermwyr o'r ardal leol.

Ymhlith 46 aelod y côr, mae dros 65% yn ffermwyr, gyda'r mwyafrif o'r rhai eraill naill ai'n feibion fferm neu mewn swyddi sy'n dibynnu ar y diwydiant amaeth am fusnes. Oherwydd bod yr ardal yn bennaf yn amaethyddol, lle ceir defnydd cryf o'r Gymraeg, ymunodd yr aelodau gyda'r bwriad o greu grŵp cymdeithasol mewn ardal wledig. Mae'r côr yn rhoi cyfle i gefnogi'r gymuned wrth ddarparu gweithgareddau diwylliannol lleol, yn ogystal â chyfle i gymdeithasu trwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r côr yn dynfa i ddynion lleol o bob oed, y rhan fwyaf o Ddyffryn Dyfi ac Aberystwyth. Mae'r aelod ieuengaf yn 22 mlwydd oed a'r hynaf yn 65. Ceir

dau set o dad a mab yn ogystal ag aelodau teuluoedd estynedig.

Er ei fod yn gôr gymharol newydd a sefydlwyd yn 2014 er mwyn cystadlu yn yr Eisteddfod Genedlaethol – rhywbeth maent yn anelu gwneud yn flynyddol – mae'r côr wedi perfformio led-led Cymru, gan gynnwys cystadlu yng nghystadleuaeth Côr Cymru ar S4C a chanu mewn digwyddiadau i godi arian ar gyfer elusennau lleol, yn ychwanegol at berfformio mewn gŵyl gerdd leol.

Mae'r côr yn enghraifft ragorol o'r ymdeimlad cryf o ddiwylliant, treftadaeth a thraddodiad sydd i'w weld yng nghefn gwlad Cymru ac yn cael ei ddiogelu gan aelodau o'r gymuned amaethyddol. Mae'n un o nifer o gorau ar draws Gymru sy'n dod ag unigolion o'r gymuned ffermio at ei gilydd.

“Mae bod yn aelodau o'r côr yn ein galluogi i ddod at ein gilydd i hyrwyddo a chadw rhan bwysig o ddiwylliant Cymru, sef, y corau meibion. Hefyd cawn gyfle i gymdeithasu trwy gyfrwng y Gymraeg.”

Mae dros 90% o aelodau'r côr yn gysylltiedig ag amaeth Cymreig

CYMRU Â DIWYLLIANT BYWIOG GYDA'R IAITH GYMRAEG YN FFYNNU

ENWS: Gareth and Sharon Richards

ARDAL: Abergwili, Sir Gaerfyrddin

SECTOR: Llaeth

Fferm laeth deuluol sydd gan Gareth a Sharon Richards yn Abergwili yn Sir Gaerfyrddin. Yn ochr yn ochr â Fferm Alltyfyrddin, mae'r cwpl yn rheoli canolfan treftadaeth, oriel lle gall y cyhoedd weld y parlwr godro ynghyd ag arddangosfa casgliad o wlân o'u diadell o ddefaid Jacob.

Wedi ei leoli ar y fferm gwelir Bryn Myrddin lle, yn ôl y chwedl, cedwid Myrddin y Dewin yn gaeth mewn cadwyni hudolus. Datblygwyd y ganolfan wrth i'r cwpl gael niferoedd mawr o ymwelwyr am gerdded i fyni Bryn Myrddin a dysgu am y chwedl ac am y fferm. Gall ymwelwyr gerdded y llwybrau natur o fuarth y fferm i ben y bryn, safle caer o'r Oes Haearn.

Saif y ganolfan treftadaeth uwchben y parlwr godro gydag arddangosfa o hanes yr ardal, ffermio ac o ble daw bwyd, ynghyd â gwybodaeth am fridiau anifeiliaid, crefftau traddodiadol a llawer mwy. Bydd Sharon yn arwain grwpiau o blant ysgol a grwpiau cymunedol drwy'r canolfan treftadaeth, a dengys

Gareth iddynt agweddau o'r fferm ar waith. Mae'r ddau 'n hoff o rannu eu gwybodaeth am ddiwylliant lleol, hanes a ffermio gyda phlant a phobl o bob oed.

Yn ogystal â rheoli buches laeth o 50 o wartheg Holstein a 120 o ddefaid pedigri Jacob, y canolfan treftadaeth a busnes Gwely a Brecwast, mae'r cwpl wedi datblygu casgliad o wlân a wnaed o'u diadell. Maent yn defnyddio felin wlân yn Nyffryn Teifi, gan fabwysiadu dulliau traddodiadol er mwyn cynhyrchu blancedi, clustogau a sgarffiau o'r ansawdd orau. Dyma ffordd arall mae'r teulu'n cadw traddodiadau'n fyw.

Mae Gareth a Sharon yn siaradwyr Cymraeg ac yn defnyddio'r iaith wrth gynnal busnes a chymdeithasu. Mae'r cwpl yn rhoi pwyslais ar ddarparu gwybodaeth yn ddwyieithog a dywedant fod y Gymraeg yn agwedd bwysig o hanes Cymru.

Mae'r ddau yn ymfalchïo yn eu diwylliant a'u thraddodiadau ac yn eu trosglwyddo i'r genhedlaeth nesaf.

"Fel ffermwyr rydym yn deall pwysigrwydd dysgu'r genhedlaeth nesaf am ddiwylliant, iaith, traddodiadau a ffermio Cymru."

Mae'r canolfan treftadaeth ar y fferm yn croesawu plant o bob oed i ddysgu am fwyd, ffermio a chwedl Myrddin

CYMRU SY’N GYFRIFOL AR LEFEL FYD-EANG

Yng nghyd-destun y byd, mae diogelwch bwyd, cynnal a chadw ein tir amaethyddol a’r gallu i gynhyrchu bwyd yng Nghymru yn ffurfio gwasanaeth ecosystem y dylid ei warchod. Ni ddylai Cymru, sy’n gyfrifol ar lefel fyd-eang allforio effeithiau cynhyrchu bwyd i rannau eraill o’r byd lle mae safonau amgylcheddol yn is. Yn y dyfodol bydd ein system cynhyrchu bwyd fyd-eang yn wynebu her gynyddol wrth i effeithiau newid hinsawdd gynyddu. Wrth i boblogaethau’r DU a’r byd dyfu, bydd mwy o gystadleuaeth am dir, dŵr ac ynni a mwy o alw am fwyd o ansawdd uchel. O ganlyniad, mae Cymru ar fin fod yn wlad fydd yn cael ei ffafrio am ei chynhyrchu amaethyddol gyda rôl fwy-

fwy bwysig wrth ddiogelu cyflenwadau bwyd i’n cenedl a darparu bwyd o ansawdd uchel, maethlon a fforddiadwy. Mae’r diwydiant amaeth yn barod i gamu i fyny at yr her o gynhyrchu bwyd i boblogaeth sy’n tyfu trwy optimeiddio defnydd mewnbynnau a lleihau’r effaith ar yr amgylchedd, sef, yn fyr, cynhyrchu mwy a lleihau’r effaith o wneud hynny. Gwelir ffermwyr Cymru eisoes yn addasu eu busnesau wrth leihau dibyniaeth ar borthiant a fewnforir o dramor ac yn gwneud y defnydd orau o systemau sy’n seiliedig ar laswellt wedi’u ategu gan gnydau porthiant wedi’u tyfu ar y fferm. Trwy hynny caiff ôl troed ecolegol eu systemau cynhyrchu ei leihau.

Mae gan ffermwyr Cymru rôl allweddol i’w chwarae yn bwydo pobl Cymru ac yn cyfrannu at ddiogelwch bwyd byd-eang yn awr ac yn y dyfodol

60%

bydd angen i fwy o fwyd cael eu cynhyrchu byd-eang erbyn 2050

CYMRU SY’N GYFRIFOL AR LEFEL FYD-EANG

ENW: Rob Powell

ARDAL: Llanfair ym Muallt, Sir Frycheiniog

SECTOR: Defaid

Mewn cyfnod o gynnydd ymwybyddiaeth amgylcheddol byd-eang, mae ffermwyr yng Nghymru yn gweld yn fwy-fwy clir eu rôl wrth gyfrannu at Gymru sy’n gyfrifol ar lefel fyd-eang. Mae Rob Powell yn ffermwr mynydd yn Sir Frycheiniog yn ffermio gyda’i wraig a’u dau fab ifanc Alun ac Aron ar ddau ddaliad y tu allan i Lanfair ym Muallt. Wrth ffermio 2,500 o ddefaid, yn bennaf Cheviot Bannau Brycheiniog a Defaid Penfrith Epynt, canolbwyntia Rob ar gynhyrchu cig o ansawdd uchel gan gwneud y gorau o’r glaswellt mae nhw’n tyfu.

Llwydda i wneud hyn gyda chyfuniad o fridio defaid a gwelliannau i hunangynhaliaeth. O flwyddyn i flwyddyn bydd Rob yn ymdrechu i wella ei system ffermio trwy leihau dibyniaeth ar borthiant parod, a defnyddio’r mathau diweddaraf o laswellt a chynyddu amrywiaeth cnydio ar ei fferm.

Eglura Rob mai’r egwyddor allweddol yw cynhyrchu mwy gan ddefnyddio llai. Gwna hyn yn llwyddiannus wrth gwneud y mwyaf o’r glaswellt ar y fferm, sef y cnwd naturiol mwyaf helaeth ar fwyaf ffermydd Cymru. Wrth weithio gyda’r amgylchedd trwy bori cylchdroadol a defnydd glaswellt wedi ei wella, mae Rob yn porthi ei ddefaid gyda chnyddau a dyfwyd ar y fferm, megis rwdins, meillion coch a maip, yn ochr ac ochr â’r glaswellt, sy’n gostwng yn sylweddol dibyniaeth y fferm ar borthiant a dwysfwydydd wedi’w brynu mewn.

Mae’r ymwybyddiaeth gynyddol o’r cyfleoedd y cynigir gan wneud y gorau o system yn seiliedig ar laswellt yn cael effaith gadarnhaol fyd-eang, wrth leihau dibyniaeth ar fewnforio porthiant o dros y byd. Mae gan ffermwyr Cymreig rôl bwysig i chwarae hefyd wrth dyfu bwyd ar gyfer pobl Cymru a chyfrannu at ddiogelwch bwyd byd-eang nawr ac yn y dyfodol.

“Fel ffermwr rwy’n canolbwyntio ar gynhyrchu cig o ansawdd da trwy wneud y gorau o reoli glaswelltir a gwella hunangynhaliaeth i leihau dibyniaeth ar nwyddau a fewnforiwyd.”

O ganlyniad i’n hinsawdd a’r glawiad mae Cymru ar fin fod yn wlad fydd yn cael ei ffafrio ar gyfer cynhyrchu bwyd yn y dyfodol

Nod llesiant	Cyfraniad amaethyddiaeth
Cymru lewyrchus	• 58,300 yn gyflogedig yn llawn amser neu ran amser o fewn ffermio yng Nghymru • Allbwn crynswth amaeth Cymru yw oddeutu £1.5 biliwn • Ffermio'n tanategu cadwyn cyflenwi bwyd gwerth dros £6 biliwn • Dros 223,000 o bobl Cymru'n gyflogedig yn y sector amaeth-fwyd, cyflogwr mwyaf Cymru • Cefn gwlad Cymru, wedi'i reoli gan ffermwyr, yn creu'r golygfeydd trawiadol ar gyfer diwydiant twristiaeth gwerth mwy na £2.8 biliwn
Cymru gydnerth	• Ffermwyr yn gofalu am dros 80% o dir Cymru, mwy na 1.84 miliwn hectar 676,000 hectar yn cael eu rheoli o dan Gynllun Rheoli Tir Cynaliadwy Glastir Sylfaenol a luniwyd i wrthsefyll newid hinsawdd, gwella rheolaeth dŵr a chynnal a gwella bioamrywiaeth • Ffermio'n cefnogi amrywiaeth eang o rywogaethau, cynefinoedd ac ecosystemau • Ffermwyr yn darparu ystod o wasanaethau ecosystem yn cynnwys storio carbon, ansawdd dŵr a lliniaru llifogydd • Potensial i systemau ynni carbon-isel lleol i gwrdd 57% o'r galw o ddefnydd trydan yng Nghymru, gyda chyfran helaeth o'r prosiectau wedi'u lleoli o fewn cwmipas awdurdodau lleol gwledig yng Nghymru • Allyriadau nwyon tŷ gwydr o amaethyddiaeth wedi gostwng o 20% ers 1990 gyda gostyngiadau pellach yn cael eu cyflawni trwy fesuriadau effeithlonrwydd cynhyrchu
Cymru iachach	• Amaeth Cymru'n ddarparwr allweddol o fwyd Cymreig diogel a maethlon o ansawdd uchel, sy'n gyfraniad sylfaenol wrth gefnogi llesiant corfforol a meddyliol pobl Cymru • Ffermwyr Cymru'n adnabyddus am weithredu i rai o safonau uchaf lles anifeiliaid a chynhyrchu yn y byd i gyd • Ffermio Cymreig yn darparu cyfran fawr o fynediad i gefn gwlad Cymru, yn cynnwys 16,000 milltir o lwybrau troed, 3,000 milltir o lwybrau ceffyl, 1,200 milltir o rwydwaith beicio, a 460,000 hectar o dir mynediad agored
Cymru sy'n fwy cyfartal	• Cefn gwlad yn gartref i 33% o boblogaeth Cymru • Bywiogrwydd a photensial ein ardaloedd gwledig wedi'i gysylltu'n agos i bresenoldeb sector ffermio gystadleuol a deinamig. Pob fferm deuluol fel arfer yn gysylltiedig yn economaidd ag oddeutu 40 i 80 o fusnesau eraill yn eu hardal
Cymru o gymunedau cydlynus	• Cymunedau lleol yng nghefn gwlad Cymru yn ddibynnol iawn ar amaethyddiaeth am eu ffyniant economaidd a chymdeithasol • Aelodau'r sector ffermio'n chwarae rhannau arweiniol a gwirfoddol mewn cymunedau gwledig
Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	• Mewn amaeth ceir y gyfran fwyaf o siaradwyr Cymraeg o unrhyw sector • Ffermio'n sylfaenol ein cymunedau gwledig led-led Cymru a luniwyd gan weithred ffermio dros ganrifoedd; ffermwyr yn parhau i gynnal y traddodiadau hyn, yn cadw diwylliant gwledig ac ymdeimlad o gynefin yn fyw
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	• Heriau'r dyfodol i'n system cynhyrchu bwyd byd-eang yn cynnwys newid hinsawdd, twf poblogaeth y DU a dros y byd, prinder dŵr • Oherwydd ei hinsawdd a'i glawiad, Cymru'n cael ei rhagweld yn wlad fydd yn cael ei ffafrio ar gyfer cynhyrchu bwyd yn y dyfodol

CASGLIAD

Fel yr amlyga'r ddogfen hon ac fel y dengys pob un o'r astudiaethau achos, bydd ffermio'n parhau i ddarparu ar gyfer cenedlaethau dyfodol Cymru. Nid oes unrhyw amheuaeth fod y diwydiant amaeth a'i gadwyn cyflenwi gysylltiedig, yn fwy nag unrhyw sector arall, yn cyflawni'n gadarn pob un o'r saith amcan llesiant.

Yn gyntaf ac yn bennaf, mae'n bwysig cydnabod rôl ffermwyr fel cynhyrchwyr bwyd y genedl, yn cefnogi sector gweithgynhyrchu mwyaf y wlad, sef y diwydiant bwyd a diod, yn darparu bwyd o ansawdd uchel yn ôl safonau byd-arweiniol. Mae ffermwyr yn rheoli dros 80% o'r tir yng Nghymru, ac mae gofalu am y tir a'i wella ar gyfer y genhedlaeth nesaf yn gymhelliant cyffredin sy'n cael ei rannu drwy'r diwydiant. Mae cynlluniau amgylcheddol, prosiectau ynni gwyrdd a chynlluniau lliniaru llifogydd ond yn dair enghraifft o'r gwaith caled sy'n cael ei wneud gan ffermwyr Cymru i gynnal tirwedd byd-enwog Cymru. Mae'r rheolaeth o gefn gwlad gan y diwydiant amaeth hefyd yn creu'r sylfaen ar gyfer sector twristiaeth Cymru. Digon sylweddol yw'r Mae'r nifer o swyddi sy'n cael ei creu gan ffermio a'r gadwyn cyflenwi amaethyddol, yng nghefn gwlad Cymru yn sylweddol. Wrth gefnogi economïau lleol a chadw llawer o gymunedau'n fyw, mae'n helpu sicrhau cyfleoedd ar gyfer y genhedlaeth nesaf. Wrth galon pob cymuned yng nghefn gwlad Cymru fe welir aelodau'r sector ffermio, naill ai'n gwneud gwaith gwirfoddol neu'n cefnogi prosiectau cymunedol. Ar ben hynny, defnyddir yr iaith

Gymraeg yn rheolaidd o fewn y diwydiant, sydd â'r cyfran uchaf o siaradwyr y Gymraeg, mwy nag unrhyw sector arall. Dengys y ffactorau hyn pa mor flaenllaw yw ffermwyr Cymru wrth hyrwyddo a diogelu diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg.

Fel y dengys pob un o'r astudiaethau achos, mae cyfraniad ffermio i lesiant Cymru nawr ac yn y dyfodol yn un pwysig. Mae'r angerdd a'r egni sydd i'w weld ymysg y 14 teulu ffermio yn y ddogfen hon yn ddim ond ciplun bach o'n diwydiant rhyfeddol. Nid enghreifftiau ynysig yw'r rhain. Mae ffermwyr ar draws Cymru yn gwneud gwaith da ac yn cyfrannu at lesiant economaidd, amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol Cymru ar lawer lefel. Rhan o hanes Cymru yw ffermio a bydd yn parhau i fod yn ddylanwad mawr yn y dyfodol.

Nid oes unrhyw amheuaeth bod y cyfraniad sylweddol hwn yn mynd i barhau cyn belled â bod gennym fusnesau ffermio hyfyw a phroffidiol a diwydiant amaethyddol cryf a chystadleuol yng Nghymru. Wrth symud tua'r dyfodol, mae'n glir y bydd angen ffermio ar gymdeithas i ffynnu ac mae'n ddyletswydd arnom ni oll i weithio gyda'n gilydd drwy Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i osod yn ei le fframwaith sy'n galluogi busnesau fferm i wneud elw fel y gallant barhau i gyflawni er lles pobl Cymru, nawr ac yn y dyfodol.

